

גליון רט - פר' שמיני תשע"ז

לאלקים, שה' לכם' יהי גם כן בשביל השי"ת. עכ"ל.

[נתקבל מהרב אשפ"ך]

!! תגובות !!

[א]

הרב ב. ש. = בגליון רח (מי יודע אות א') בענין טבילה במקוה לעי"נ, מובא **בפתח עינים להחיד"א** עמ"ס ברכות על הגמ' ר"ג היה רוחץ, שטבל לעי"נ, וכ"כ הגה"ק **ממונקאטש**.

[ב]

הרב אברהם בנימין בויס = בגליון רח (מי יודע אות ג') בענין שאין בבעלי חי שלא יהיה בו ס' כנגד הלב. זה לשון **המרדכי** (מסכת חולין פרק כל הבשר רמז תרצט): "וכתב **ראב"ה** קבלתי שבבירור יש בעוף שלם ס' [כנגד] הדם שבלב", עכ"ל. וזה לשון **רבינו ירוחם** (תולדות אדם וחווה נתיב טו חלק ה דף קה טור א): "כי בודאי יש בכל עוף ס' כנגד הלב". וזה לשון **הש"ך** (יורה דעה סימן עב, ס"ק ט"ז) "אפי' לב שלם שלא נמלח או לב שנאסר ונתבשל עם עוף שלו וכיוצא בו מותר דהעוף הוא ששים נגד כל לבו". וכן הוא **בערוך השולחן** (סימן ע"ד סעיף ב'), ועוד הרבה פוסקים.

אולם כל מה שהבאתי הוא לגבי "עוף", ואילו לשון **הבאר מים חיים** הוא "בעל חי", ובאמת **הרמ"א** (יורה דעה סימן עב סעיף ג') כתב לגבי בהמה, להיפך, שאין לך בהמה שיש בה ס' נגד הלב, אולם כבר הביא שם **הש"ך** (ס"ק י"ט) **שהלבוש** תמה על זה וכתב על **הרמ"א** שהוא טעות גמור ובוודאי בבהמה יש ס' כנגד לבה, **והש"ך** מיישב את **הרמ"א** שהכוונה בבהמה אחרי שהסירו הרגלים והעור וכו' שאז אין ס' נגד הלב, אבל בעודה בחיים בוודאי יש ס' נגד הלב. (ועיין בספר **חגורת שמואל** על הלבוש שם שהאריך בזה).

[ג]

הרב חי יצחק = בגליון רח (מי יודע אות ג') לגבי עוף נכתב בפירוש (טור י"ד סימן עב): ושמעתי **מאבי אדוני הרא"ש** ז"ל שהיה מקובל שאין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו. וכן נפסק ב**שו"ע** (שם סעיף א): אין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו.

אמנם, **הרמ"א** (על אתר) כתב: 'ואין לך בהמה שהיא ס' נגד לבה'. אולם כבר האריך **הש"ך** לבאר הדבר והסיק שאין בה ששים מכיון שבהמה שמכניס לאכילה אין מטילים בקדירה את הראש, הקרב והכרעיים והעור. משמע מדבריו שרק באופן שכזה אין בה ששים כנגד הלב, אבל בעודה בשלימותה בודאי יש בה ששים כנגד הלב.

[ד]

הרב משה יודא הלברשטאם = [א] גליון רח (מי יודע אות א') בענין מקור לטבילה לטובת נפטר, עיין בספר **"גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו** (ליקוטים) וזה לשונו: זה העתקתי מכתבי **הרב המקובל מוהר"ר שמשון מאסטרפליא** וזה לשונו, איתא במקובלים שרבן גמליאל היו מעוברים בו ששה נשמות, שהם נשמות אברהם אבינו ע"ה, שהיה לו קליפה מצד ישמעאל בנו, ונשמת רב סימון בר אבא, ונשמת רב טביומי, ונשמת נחום, ונשמת יהודה, ונשמת רב סחורה, לכן רחץ רבן גמליאל לעולם **"נחלתנו" - גליון רט/א**

מי יודע ומי מכיר ?

[א]

בספר **מגיד דבריו ליעקב - ליקוטי אמרים** להרה"ק **המגיד הגדול ממעזריטש** זי"ע (אות רעט) מובא וז"ל: "...הנה ע"י תפלות ישראל נמשך שפע וחיות חדשים לאותיות וצירופים ודיבורים הנ"ל שבכל העולמות, והנה נתחדשו הדיבורים בחיות חדשה ובבהירות יתירה מאז ומקדם, וזהו ענין השירה שלהם. ואפשר לומר שלכן תקנו לומר פרק שירה בכל יום תיכף אחר כל התפילה והמשכיל יבין. עכ"ל.

ונפשי בשאלתי, מי תיקן תקנה זו והיכן היא מוזכרת, ומי היה נוהג כן, ומדוע נשתכח תקנה ומנהג זה ?

[נתקבל מהרב אברהם ש.]

הידעת ?

[א]

מובא בספה"ק **"דגל מחנה אפרים"** בפרשתנו פר' שמיני עה"פ ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח וגו', וז"ל: **ופירש"י** לפי שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת. ע"כ. והוא תמוה, משום שנבחר בזה לא יסתלק הבושה מעליו. והנה שמעתי מן **א"י** (הבעש"ט הק') **זללה"ה** פירוש על זה, מפני שיש לך יראה ובושה מן השי"ת לכך נבחרת, כי זבחי אלקים רוח נשברה (תהלים נא, יט), וכבר נזכר זה ב**כתבי האר"י ז"ל** (ליקוטי תורה בפרשתנו), והנה דבריו הקדושים בוודאי צריכים לפני ולפנים, וכבר בארתי בקצרה על דרך (שם קלב, יח) אויביו אלביש בושת ועליו יציץ נזרו, כי הבושת וכו' ע"ש. ועתה נבאר בענין שאנחנו עסוקים בו וכו' ע"ש דבריו הק' באריכות ויונעם לך.

[נתקבל מהרב מ. ח. כ.]

[ב]

בספה"ק **"מבשר צדק"** (פר' קדושים עה"פ ובשנת החמישים תאכלו את פרי וגו') כתב וז"ל: "...וידוע דתענוגי עולם הזה נקראים לכם, על דרך ששמעתי בשם **הבעש"ט זללה"ה** עה"פ להיות לכם לאלקים (בפרשתנו שמיני יא, מה) היינו אף הארציות הנקרא לכם, על דרך חציו לה' וחציו לכם (פסחים סח, ב. ביצה טו, ב) יהיו כ"ג לה' לבדו, ע"כ. עכ"ל. וכן מובא שם (פר' בהר עה"פ כי יובל הוא, ובפר' קרח עה"פ ונחשב לכם אופן ב'). ועיין בספה"ק **שארית ישראל מהרה"ק מווילעדניק** (שער א' התקשרות ליקוטים ד"ה ימלא), ובספה"ק **חסד לאברהם ראדאמסק** (לשבועות ד"ה משמים השמעת, רה-ב) ע"ש.

להרחבת הענין: ראה בספר **אור הגנוז** שבסוף ספר **עבודת הלויים** (מאמר אחרון פר' שלח עמ' טז). שכתב וז"ל: עה"פ אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים (במדבר טו, מא) הרה"ק **רבי יצחק מקונסטנטיין חדש** ז"ל שמע מרבנו, ורבו **מהבעש"ט ז"ל**, ו**הבעש"ט מאחיה השילוני**, שקיבל מ**משה רבנו** ע"ה על הר סיני, דרך פירוש הכתוב, אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים - על מנת כן - להיות 'לכם'

[ח]

הרב בן ציון גרינפעלד ברוקלין = [א] בגליון ר"ח (מי יודע אות ב) מובא מספח"ק "**בת עין**" (פרי במדבר, בא"ד) "שבחינת בטחון נקרא מנעלים כמאמר הכתוב (שה"ש ז, ב) מה יפו פעמך בנעלים, מפני שהוא מדרגה תחתונה ואי אפשר לבא למדרגה עליונה קודם לה, אבל מרע"ה וכו' אמר לו הקב"ה של נעליך (שמות ג, ה), רצ"ל אותו המדרגה קטנה בחינת נעליך וכו', וצריך אתה לעלות למדרגה עליונה, עכלה"ק, ושאל השואל מה הכוונה שבחינת בטחון נקרא מנעלים.

הנה בדרך דרוש יבואר הענין כמין חומר, עפ"י מה ששמעתי פ"א [סוכות תשע"ד] מהגה"צ ר' אלימלך בידרמאן שליט"א, בשם הגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך** זצ"ל, לפרש דברי הגמ' (חגיגה ג. סוכה מט:): "דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב, כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל", דנראה הכוונה על מה שהלכו עם נעליהם עד שהגיעו לירושלים, והקשה דלכאורה ה"י יותר יפה לראות איך שבני ישראל כבר בעזרה, שאז הם בלי נעלים, כדקיי"ל דאין הולכין בנעלים בעזרה, ואז כבר עשו בפועל עבודת השי"ת בקרבנותיהם ושאר העבודות של שמחה וכדומה, וא"כ אמאי הדגיש הפסוק מה יפו פעמים דוקא בנעלים, ותיירץ, דבכל עת הליכתם הוצרכו להתחזק באמונה ובטחון שבדאי לא יארע כלום לממונם שהשאירו בחו"ל, כפי שהבטיח הקב"ה ולא יחמוד איש את ארצו, ואמרו חז"ל (פסחים ח:): שאפי' בחזירתן ישמרו, עד שיגיעו לבתיהם, ובכל כבדת דרך הוצרכו להתחזק מחדש באמונה ובטחון בהשי"ת שבדאי לא יעזבם, ודבר זה הוא חשוב מאוד בשמים, משא"כ כשכבר היו בעזרה בלא הנעלים, אז כבר היו במדרגה עליונה של דביקות בהשי"ת, ולא חלי ולא מרגישים כלל צרכי גשמיותם, ולא זכרו מה נעשה בביתם, ולכן עבודה זו של אמונה ובטחון כבר לא ה"י להם כ"כ, ולכן החשיבו בשמים יותר את העבודה הקשה של התחזקות באמונה ובטחון כאשר עדיין היו במנעליהם, עכ"ד הנחמדים.

[ונלע"ד דעפ"י יש ליתן טעם במה שקורין לסוף כל יו"ט "נעילת החג", חוץ מהטעם הפשוט שאז ננעלים שערי הי"ט, והוא עת רצון, וע"ד תפילת נעילה של יוה"כ, וכידוע, ולהנ"ל יש לומר, דהלא בחזירתן שוב הוצרכו לעול את מנעליהם, ואז כבר לא היו באותה המדרגה של דביקות שהיו בביהמ"ק, כמובן, וממילא שוב נזכרו ברכושם שהשאירו בביתם כשעלו לרגל לירושלים, והוצרכו להתחזק באמונה ובטחון שבדאי לא עזבם הקב"ה ולא נעשה שום רע עם ממונם ובתיהם ואנשי ביתם שהשאירו בחו"ל, ועי"ז נעשה שוב נחת רוח להקב"ה מעבודתם הקדושה שע"י ההתחזקות בזה. ולכן בעת נעילת שערי הי"ט, היו צריכים להזכירם לחזור ולהתחזק באמונה ובטחון בהשי"ת, כמו שהיו מתחזקים והולכים בעת ביאתם לירושלים, ולזכר זה קורין לסוף הי"ט "נעילת החג", והבן].

ומעתה מה ימתקו דברי ספה"ק **בת עין** הנ"ל "שבחינת בטחון נקרא מנעלים כמאמר הכתוב מה יפו פעמך בנעלים", כי לאור האמור הן הן דברי הגמ' הנ"ל על פסוק הנ"ל שאמרו "כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל", והיינו כי בעת שהיו עולין לרגל [וכן בעת שחזרו כנ"ל] היו עושים נחת רוח להשי"ת עד מאוד ע"י שהתחזקו "באמונה" בהשי"ת שלא יעזבם וישמור את רכושם עד בואם בחזרה לביתם, ולכן נקרא מדת הבטחון "מנעלים", משא"כ בעת שכבר היו בביהמ"ק, הן אמנם שאז היו בני ישראל הקדושים בבחינה עליונה, אבל היה זה בבחינת "של נעליך", כי אז לא היו במעלה עליונה של התחזקות באמונה, בחינת מנעלים, והבן.

[ב] ייש"כ על שהצגתם את מכתבי (בגליון רח תגובות אות י' סע' א'), להגדיל תורה ולהאדירה. אך כנראה נשמט בשעת העימוד כמה שורות מדברי ה"יששכר ישראל" ממה שהעתקתי (מהמובא בנחלתנו ג' ר"ח), ודא עקא שלאותם שורות ה"י עיקר כוונתי במה שצירפתי לזה מהגדה **דברי חיים**, שכי' שם וצדיקים זכי הרואים וכו', ואם אמנם כי אנחנו אין לנו עינים וכו' מאמינים אנחנו בזה וכו' עיי"ש, וממש כדברים האלה דיבר בקדשו הרה"ק **מצאנו** לענין קרבן פסח, ודו"ק!

לתקן ולכפר נשמות אלו, עכ"ל [רבי שמשון]. ולדעתי שזה היא סוד המשנה בברכות (טז, ב) רחץ (רבן גמליאל) לילה הראשון שמתה אשתו, אמרו לו תלמידיו למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ, אמר להם איני כשאר בני אדם 'אסטניס' אני, נוטריקון, א'ברהם ס'חורה ט'ביומי נ'חום י'הודה ס'ימון. עכ"ל הרמ"ע מפאנו.

[ב] בגליון שם (מי יודע אות ג'), היכן מוזכר בפוסקים שאין בבעל חי שלא יהיה בו ס' כנגד לבו.

כן הוא מפורש בטור (יורה דעה סימן ע"ב) וזה לשונו: שמעתי מאבי **אדוני הרא"ש ז"ל** שהיה מקובל שאין עוף שלא יהא בו ששים כנגד לבו. עכ"ל. וכן הוא בשלחן ערוך (יורה דעה עב, ג).

אמנם לענין בהמה כתב הרמ"א שם: אין לך בהמה שהיא ס' נגד

לבה. ועיין בש"ך (ס"ק י"ט) שמביא מהלבוש שהוא טעות גמור, דהא לפי אומדנא קלה עינינו רואות שיש בבהמה גם כן ששים ויותר. וכתב עליו הש"ך, ומה אעשה שלא עיין בדרכי משה וכו' שכתב שם הרב כן בשם איסור והיתר הארוך, וכן הוא באיסור והיתר הארוך (כלל ט"ו דין ד') וכו'. ועיין עוד שם.

[ה]

הרב אשפ"ך = בגליון רח (מי יודע אות א) בענין טבילה במקוה עיי"ש, יש לציין כי בספר "**ימי זכרון**" צדיקי בית נאדווארנא בערכו של **רבי צבי הירש [ראזענבוים] מקרעטשניף-כפר אתא בעל "תורת חיים ואמונה"** בקטע "דרכו בקודש" נאמר: נהג לטבול עבור נשמות בגנאי מרומים, ביניהם טבל טבילה אחת עבור **רבי חיים אלעזר ממנוקאטש בעל "מנחת אלעזר"** כהכרת הטוב שחידש דבר זה, ושכן כתב בצוואתו שיעשו כן לעילוי נשמות.

ובהערה שם: **האדמו"ר מטשאקאווא שליט"א** העלה בספרו "**דברי נפתלי**" (וכן שמעתי מפיו) מקור לדבר בדברי החיד"א בספרו "**פתח עינים**" (ברכות טז, ב). ופעם בדברו עם נכדו של רבינו ש"ב הרד"צ **מייזליש שליט"א** אמר בצחות כי גם לו יש הכרת הטוב ל"**מנחת אלעזר**", כי לא גילה מאין מקורו לטבול עבור נשמות שבגן עדן, ואם כן הניח לו מקום לגלות מקורו טהור.

ובהערה נוספת: מסופר שבהזדמנות מסוימת שאלו **האדמו"ר ממנוקאטש שליט"א** אם ראה פעם את זקינו, השיב: לא בהקץ, ובדחו רבנן. שוב הסביר את עצמו שטובל עצמו עבורו ומצייר את צורתו.

[ו]

הרב מרדכי כץ = בגליון רח (מי יודע אות א') בענין אם פועלת טבילה במקוה עבור חבירו עיי"ש. ידוע סיפור ממרן **בעל אמרי חיים זי"ע** מוויזניץ שפעם הלך לקיים מצות ביקור חולים, והחולה שאל למרן זי"ע אם מותר לו לילך למקוה, וענה לו מרן זי"ע שהוא יטבול טבילה במקומו לזכותו. אחד מהמלווים את מרן זי"ע שמע זאת, רצה ג"כ לזכות **שהאמ"ח** יטבול לזכותו, פעם כשבא מרן **האמ"ח** לבקרו כשלא הרגיש טוב, התאונן שהוא שלא יכול לילך למקוה, וכוונתו היתה **שמרן** יענה לו שהוא יטבול במקומו, אבל **האמ"ח** זי"ע הסתובב להרה"ח **רבי דוד פישבך ז"ל** (שהיה שם באותו מעמד) ואמר לו: דוד! תלך למקוה במקומו. עכ"פ נראה שטבילה במקוה פועלת לזכות זולתו.

[ז]

הרב דוד בריזל = במה שדנו בגליון רז (תגובות אות ג', ועוד) אודות הענין להזכיר שם האב בעלייה לתורה, יעוי' בספר **מנהגי הקהילות** ל ידידי **מוה"ר גולדהבר** שהביא בזה כמה מקורות נפלאים, והנני מצרף כאן מהספר הנ"ל (עמ' קנו) מה שהביא אימרא **מהבית אהרן מקרלין** זי"ע שאמר אינו מבין מדוע אנשים רוצים לעלות לתורה שהרי בשמיים מעיינים בספרים לבדוק אחריו עיי"ש.

נחלתנו' - גליון רט/ב

[ט]

הרב ישכר דוד קלוזנר = בגליון רח (מי יודע? אות א) שואל: האם יש מקור בספרים הקדושים, שטבילה במקוה, פועלת מאדם לחבירו - החי, או למי שכבר בעולם העליון? הנה כתב אאזמו"ר הגאון הק' הי"ד בשו"ת 'משנה שכיר' או"ח ח"א (סי' כט) [במהדורה החדשה של יקרן רא"ם - ובמהדורה הקודמת סי' טו]: "ראיתי בצוואת רבינו הגה"ק ממונקאטש ז"ל בעל מנחת אלעזר, שביקש מאנ"ש שבעת שיטבלו במקוה יטבלו גם בעד טובת נשמתו טבילה אחת או יותר, ומעת רואי זאת קבלתי עלי לעשות כן גם לטובת נשמת בני כלי חמדתי, הבחור העילוי נפלא כמר שלום זצוק"ל, שנאבד ממני בעונותי שרבו, בכ"ו תמוז בשנה זו תרצ"ז, (אוי לי עליו מאד, מה אומר ומה אדבר, ה' ירפא שברי בכלל שבר ישראל), וקודם הטבילה בעדו אני אומר הריני טובל עצמי בשביל נשמת בני שלום, ועלה ספק בלבי אם יאי לעשות כן, הלא בפ"ק דשבת (דף י"ב) אמרו דאסור לומר שלום בבית המרחץ במקום שעומדים ערומים, משום דשם גופיה איקרי שלום.

"והרהרתי, הלא המנהג דנשים מברכות במקוה בשעת טבילתן, וכמו כן שרי לי להזכיר שם שלום. ואח"כ מצאתי בתשובות הרשב"א (חלק שביעי סי' תי"ח), שכתב וז"ל, ומה שנהגו להטביל כלים ולברך בבית הטבילה, ואע"ג דבבית המרחץ אסור לומר שלום, משום דכיון שהן מים צוננים אין שם זוהמא, משא"כ במרחץ של מים חמים, עכ"ל, א"כ הכ"נ כיון דהמקוה הוא צונן לית דין בושש דשרי להזכיר שם שלום, וכן הוא במג"א (סי' מ"ה [סק"ב]). שוב מצאתי בחתם סופר (יו"ד סי' ר"ז) שפלפל בזה לענין ברכת הנשים בטבילתן, והיוצא מדבריו דמקוה שהוא חולק רשות בפ"ע והוא צונן לית שום חששא כלל, וכן הוא בשערי צדק (יו"ד סי' קמ"ט), ובדברי חיים (ח"ב יו"ד סי' צ"ה), עיי"ש, וכדי שלא להזכיר בגילוי ראש צריך לכסות ראשו בידיו, כן נ"ל, עכ"ל אא"ז.

[י]

הרב יוסף נחמ"י הכהן קוואדראט לונדון = בגליון רח (תגובות אות ט' סי' ג) השאלה היתה אודות המנהג ש"אין מתערבים" ביו"ד "מען מישט זיך נישט". כל אחד ואחד מתנהג בפסח עם חומרות רבות כפי שקיבל מאבותיו, ולא באתי לדון בזה. מלבד חומרות אלו, ישנם כמה מנהגים, שהם נחלת הכלל, שנהגו בבתי החסידים. לדוגמא, שלא לאכול מצה שרויה, שלא לאכול פירות וירקות שא"א לקולפם, וכן המנהג "שאין מתערבים". הנה המנהג "שאין מתערבים" - "מען מישט זיך נישט", אין הכוונה סתם שאין אוכלים אצל הזולת, רק כפי שכתבתי שאין אוכלים משני מטבחים. בכדי להבין חומרא זו, יש להתחקות אחרי מקורו.

פעם, בעירות הקטנות, לא היה לכל אחד כל מיני קדירות וכלי אפיה, לכל אחד היה כלי שונה, ובמשך השנה היה פשוט לשאול ולהשאל הכלים האחד לשני. בימות הפסח, כאשר משהו חמץ אינו מתבטל, בקלות היה יכול לקרות שכל מטבחי העיר יתחמצו בזמן קצר מאוד.

לדוגמא. שכן א' שאל כלי בישול משכן ב' בכדי לעשות מרק מתרנגולת, וכן שאל כלי שני משכן ג' לצלות בה כבד, ואחרי ככלות הכל, נתן לשכן ד' העני חצי תרנגולת לכבוד יום טוב. למחרת ביום שבת קודש נתגלה חיטה במאכל.

כמובן שכל הכלים שהשתמשו לבישול התרנגולת החזירו אחרי הבישול, ובנתיים עשו כלים אלו את דרכם, לשכן ה' וז'. משהו חמץ הרי אינו נתבטל, ואחרי שהשתמשו בצלחות ושאר מיני כלים שבאו במגע אם מאכל חמוצה זו, הרי נחמצו המטבחים של כל השכנים הנ"ל בבליעות חמץ. ובליל שבת קודש אכלו כולם מאכלים שהיו בהם בליעות חמץ.

אין כאן מנהג של אי נעימות! יש כאן חומרא פשוטה לבלתי

להיכשל בחמץ בשגגה. לכן הנהיגו לבלתי להשאל כלים מאחד חשני, ולבלתי להתערב עם מאכלי הזולת. דבר זה שייך רק בפסח עצמו, לפני החג, אינו שייך מנהג זה, כי משהו חמץ מתבטל, ואין שום שם שאלה.

במחזורותינו נהגו לכתחילה להתאכסן אצל גיסים למשך כל ימי החג, אף שבשאר שנים לא יתערבו עמו מטעם המנהג שאין מתערבים.

גם זכור לי, מאחד מצדיקי בית קאמינקא, שבערוב ימיו, אכל רק מבית בתו, וכיון שאכל ממנה, כבר לא אכל ממה שהכינה זוגתו השני, כי "אין מתערבים". וכן בבאבוב נהגו להביא יי"ש לרבותינו הקדושים, לפני החג, כי אז עדיין אין שייך חומרא זה כלל וכלל.

אודות מה שכתבתי שאין לאכול מבתי חרושת, זו אינו מנהג ואינו חומרא, אלא קלות גדול, ופשוט שאין כוונת הבני יששכר על זה. וכפי שכתבתי אף שקנו מאכלים מבתי חרושת לפני החג, כלל לא אכלו מזה בפסח. רק דברים הכרחיים שא"א לעשות בעצמו, ופעולתם פשוטה, ונעשים בבית חרושת יחידה, נהגו להקל. דוגמת יין ושמן.

הנני לציין דבר נחמד ששמעתי ממו"ר הגה"צ ר' בן ציון בלוס שליט"א, דומ"ץ באבוב פה לונדון, אצל הקרבנות שבפרק איזהו מקומן נזכרו מתי נאכלין, אולם אצל הפסח נכתב בלשון שלילי, "הפסח אינו נאכל", היה לו לכתב 'הפסח נאכל עד חצות', 'הפסח נאכל צלי', רק זאת בא ללמדנו שבימי הפסח הוא זמן ש"אינו נאכל.

[יא]

הרב אברהם יהושע לאזענגא = בגליון רח (מי יודע אות א') בענין ששאל אחד מקור לשמועה שמי שעולה לתורה דנים אותו בשמים בעת ההוא, והלא איתא במשנה ברורה וכן במטה אפרים שמצוה לקחת עליה במשך הימים נוראים, ואם זה מביא קטרוג על האדם למה יביא עצמו לידי קטרוג בימים נוראים.

תגובות המערכת: עיין בגליון רו (תגובות אות ט', וי"ב), ובגליון נוכחי לקמן (תגובות אות יג סעי' ב') שאפשר שהכוונה שמעיינים ודנים להעולה בתורה מפרשת הקריאה שקראו לפניו, וצ"ע.

[יב]

הרב נפתלי כהן = בגליון רח (מי יודע אות א') בנידון השאלתא האם יש מקור בספרים הק' שטבילה במקוה פועלת לטובת אחרים לחיים או למתים. בביאורי הזהר להאדמו"ר הצמח צדק (ברוקלין, תשל"ח, עמוד תתקמ"ה) מובא וז"ל: "...מעשה ששמעתי מאאזמו"ר ז"ל אשר הרה"ק רבי אברהם נ"ע היה מכויין בימי ספירת העומר על משיח, ופעם א' היה חולה, שלח אותו לילך למקוה ולכוין לפי הספירה של אותו יום".

ובספר נחמת ישראל להגאון מהרי"ד הארפענעס (ח"ב, ברוקלין, תש"ע, אות י"ג) וכן בספר 'הטבילה בהלכה ובאגדה' להרב משה סופר (אנטווערפן תשע"ב, פ"א, 'מקור הלכה' אות י') מובא שהרה"ק ממונקאטש ביקש בצוואתו (אות י"ט) שיזכירו אותו בעת טבילה במקוה ויטבלו טבילה אחת במחשבה לטובת טהרת רוחו נפשו ונשמתו, ויזכירו שמו ושם אביו זי"ע. ועיי"ש שניסו להסמיך מקורות לכך. ובנחמת ישראל מביא ששמע מהרה"ח ר' יצחק מנשה פריעד נ"י ששמע כמה פעמים מרבו הגה"ק מגלאנטא זצ"ל שהפליג מאד בתועלת טבילה במקוה בעד הנעדרים. ומפי הגה"צ מפאיע (שליט"א) [ז"ל] שמע שמרן מסאטמאר זי"ע הי' רגיל לטבול לטובת נשמת הוריו ז"ל. ובספר הטבילה בהלכה ובאגדה מוסיף להביא (מגליון 'מעיינות התאחדותינו', גל' תל"ב) מהרה"ק בעל דברי יואל ז"ל שאמר: "הציבור אינם יודעים שיש עוד דברים וענינים נשגבים לעשות לטובת הנשמות ביום היארצייט אשר גם הם סגולות נפלאות, כגון ליתן צדקה ביום זה, או לטבול במקוה לטובת הנשמה. והוסיף על זה ואמר: "אני נחלתנו" - גליון רט/ג

טובל בכל יום טבילה מיוחדת לטובת נשמת הורי ז"ל, ע"כ (ועיי' ב'מקור הלכה' שדן אם יכול לטבול טבילה אחת עבור שנים). ושם ב'ארחות הלכה' (הערה 15) מביא משם הג"ר אשר אנשיל יודא מילר אב"ד פטרושען בעמח"ס שו"ת חיי אשר ועוד, שהג"ר נתן פייטל רייניץ אב"ד ק מאדע בעמח"ס דברי כנ"ף צוה לצאצאיו בצוואתו, כי בכל ערב שבת כשהולכים למקוה יטבולו טבילה אחת לעילוי נשמתו. ובספר 'ויברך דוד' להגאון מהר"ד הארפענעס (ח"א שנדמ"ח ברוקלין, תשע"ז, עמוד מ"ז) דון מינייהו שיש לומר נמי דמהני בשביל החי.

עוד מביא **בויברך דוד** שהרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל לא היה רגיל כל כך לטבול, אבל היה עושה שליח לטבול בשבילו (לא ציין מקור לכך, ואמנם בספר 'הטבילה בהלכה ובאגדה' בהסכמת הגאון מערליי בהערה נמצא כתוב: "דכירנא בעת שנולד אביך הג"ר עקיבא מנחם שליט"א נכנסתי אל הרה"ק מבעלזא זצ"ל לכבדו בסנדקאות, ואמר דהיות שמאד קשה לו ללכת למקוה לכן אינו יכול לקבל עליו הסנדקאות, אך הוסיף שאם ארצה יוכל לכבד את הרה"ר שלו פויגל ז"ל שיהיה סנדק במקומו. (ושלוחו של אדם כמותו). ע"כ, וי"ל).

בויברך דוד מציין עוד לקובץ 'המאור' (חוברת ת"ע עמוד ע"ט) ששם מובא (ממקורות אחרים) המעשה שמובא לעיל מביאורי הזהר להצמח צדק. ואמנם שם במאמר להרב משה פנחס הלוי הורוביץ בהערה מביא שח"ק אדמו"ר בעל באר יעקב מנדבורנה ז"ל הוסיף על המובא שם, "שאמר הבעל התניא שלמד מכך ב' דברים, א, שאפשר לעשות שליחות למקוה. ב', שיש לטבול במקוה קודם ספירת העומר.

[יג]

הרב אלכסנדר אליעזר קנאפפלער = [א] בגליון ר"ח (מדור מי יודע אות ג') שאל קורא אחד: מה מקור ומה טעם הקפידו [בעיקר אצל עדת החסידים] שלא להתערב בחג הפסח עם אחרים וכו'.

ועלה בדעתי כמה טעמים לזה:

(א) יש לבאר המקור על פי מה שנהגו בזמן שבית המקדש היה קיים שהיו יכולים לאכול הפסח רק למנויין, שדרך כלל היו בני המשפחה, ולא היו יכולים להתערב עם אחרים, ולכן נשאר המנהג לעשות בזה "זכר למקדש".

(ב) בחג הפסח נוהגים בכמה מקומות איזה שינויים ממה שנוהגים בכל השנה, כגון יש מקומות שמברכים ברכת שהכל על קארטאפל, אבל בפסח לקחוהו לכרפס ובירכו עליו ברכת בורא פרי האדמה (ענין בספר מקוה ישראל עמ' סח בענין זה בשם הרה"ק משינווא זי"ע ע"ש, ובריש ספר ישמח משה כותב נכדו הרה"צ מלאפאש בקונטרס "תהלה למשה" (עמוד י"ב) ובשו"ת דברי יציב (ח"א ריש סימן ר"ט). וכן הספרדים נוהגים לברך בורא מיני מזונות על מצות ריקיין, אבל בחג הפסח מברכין עליהם ברכת המוציא לחם מן הארץ, וכן מצינו לענין נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה, דבכל השנה אין נוהגין כן, אבל בליל פסח נוטלין ידיים לכרפס, ואנו נוהגין שאין לברך על נטילה זו, אבל יש שהיו נוהגין לברך על נטילה זו, ע"י בלבוש (סימן תע"ג ריש סעיף ו') ובהגה שם.

ולפי זה יש לומר, דהיות שיש אנשים יראים ושלמים שנוהגים סלסול בעצמם בכל ימות השנה שאין מתערבים אצל אחרים ואוכלין רק ממה שעושים בביתם, לכן רצו ליתן להם חיזוק שהיכלל ישראל כולו ינהגו כן עכ"פ פעם אחת בשנה בימות הפסח.

[ב] בגליון רה (מי יודע אות א') בענין מה ששאל אחד מקור לשמועה ששמע שמי שעולה לתורה דנים אותו בשמים בעת ההוא, שמועה כזו לא שמעתי, אלא כעין זה ידוע על הגאון רבי נתן אדלער זצ"ל שלא קרא כליו בסוכות למי שאוכל חדש, וכמו שכתב בשו"ת חתם סופר (ח"א או"ח סימן ט"ו) וז"ל: ראה זה ראיתי במנהגי מורי הגאון מ' נתן אדלער זצ"ל שביום טוב של סוכות לא קרא ללוי למי שאוכל חדש, כי באותו זמן כבר נקצרו השעורים שהם חדש קודם העומר, והלוי קורין לפניו ביום טוב של סוכות ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם, וזה יברך על התורה ויקראו לפניו מקרא זה ושוב ישתה שכר וינייש, ויאכל פתו המחומץ בשמרי שכר שלרוב פוסקים גם בזה הזמן הוא נחלתנו" - גליון רט/ד

דאורייתא, וכיוצא בזה השתא הכא שנת השמיטה אינו ראוי לקרות בתורה 'לא יגוש את רעהו' למי שלא עשה פרוזבול ערב ר"ה העבר בכניסת שמיטה, וגם יעשה פרוזבול ערב ר"ה הבע"ל ביציאתו לצאת ידי כל הפוסקים החולקים בזה, עיין ח"מ סימן ס"ז, עכ"ל.

וכן ראיתי פעם מובא בספרים שלא יתנו עליה לתורה למי שיתבזה בה, כגון לגרוש לא יתנו פרשת גירושין וכדומה, וכעת לא נפניתי לחפש מקור הדברים.

[ג] בגליון ר"ח (מדור מי יודע אות א') שאלו האם יש מקור בספרים הקדושים, שטבילה במקוה, פועלת מאדם לחבירו - החי, או למי שכבר בעולם העליון?

ואעתיק בזה מה שכבר הארכתי במקום אחר (במכתב לכ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א), בזה"ל: פתח דברי יאירו בהערה קטנה מה שראיתי בספר דרכי חיים ושלום לכ"ק זקנו הגה"ק בעל מנחת אלעזר זי"ע (הלכות שמחות אות תתר"מ) שבצוואתו הק' ביקש ליו"ח ואניש ותלמידיו לטבול טבילה אחת במקוה לטובת נפשו ורוחו ונשמתו, ושם בסוגריים כי המו"ל שלא מצאנו מקור לענין זה כי אם רבינו בעצמו הוא מקור נאמן, ומצויין שם לענין לעיל בסי' תתר"ל בהג"ה שם מדברי הגה"ק במעשי אורג שכי' שבעת לימוד משנה "הדיח" יכוין לטבול הנשמה במים חיים עכ"ל, (ועי' דברי תורה ח"ב אות קט"ו עכ"ל).

ואולי יש להוסיף לזה מה שמצאתי מקור בדברי רבינו החיד"א בספרו דבש לפי (ערך רחיצה) בשם קרבן שבת בשם תורת חיים וז"ל: רחיצה בחמין בע"ש דוגמת הטבילה שטובלין הנשמה בנהר דנור להסיר ממנה כתמי העונות כן ע"י רחיצה זו בחמין בע"ש יוסר מהאדם כתמי עונותיו, ושם הביא דברי רבינו האר"י ז"ל דרחיצה זו נגד ההוא שלחובא דאדמו"ר בזהר ויקהל ולכן ברחיצה זו יכוין להברית הרע והזוהמא של הגוף ורוח הטומאה השורה על האדם בימי החול יברח ממנו ע"ש עכ"ל.

ובמכתב אחר (מפר' בהעלותך שנת תשע"ג לפ"ק) הבאתי עוד מקורות לזה, שנהגו כן הרבה צדיקים וקדושים, שיש להבין מנהגם בזה, וזה החלי, בעזר צורי וגואלי:

א' "המלאך" הקדוש ביקש מבעל "התניא" שילך בשבילו למקוה, כמו שהביא בהגדש"פ אור המלכות (עמ' קנ"ה) וז"ל: המלאך הקדוש שלח בימי הספירה את הרה"ק רבי שניאור זלמן מליאדי זי"ע בעל השו"ע והתניא, לילך לטבול בכל יום במקוה ולהוציא אותו. ואמר הרב הנ"ל זי"ע: למדתי מזה שני דברים, אחד שהספירה יש להם שייכות עם מקוה, ושנית שיכולים לעשות שליח למקוה.

ב' איתא בסי' אבקת רוכלים (לוריא, עמ' קצו) שהרה"ק מנעשכ"י זי"ע, בימי זקנותו היה מחזיק איש אחד בשכר שיטבול עבורו במקוה בכל יום.

ג' בספר נאווה קודש (דף רס"ד, ולא ראיתי פנים) כתוב, שהרה"ק מבעלזא זצ"ל שלח שליח שישן בשבילו בסוכה.

ד' בדרכי חיים (והובא גם באוצר החיים הלכות יו"ט סימן רי"ח, עמ' רס"ו) כתב, כי הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע "כשחל יו"ט בש"ק היה רבינו הק' מחלק סעודת שחרית לשנים, דהיינו אחר אכילת הדגים ובצלים היה רבינו הק' מברך ברכת המזון עם עשרה אנשים, ויתר העם לא ברכו ברכת המזון, כי אמר רבינו הק' שהמה יוצאים במה שהוא מחלק הסעודה לשנים, ותיכף אח"כ נטלו נטילת ידיים לסעודה שלישית", עכ"ל. הרי שהדברי חיים הוציא את העולם בשלש סעודות.

[נצי"ב א"כ למה לקח מניין, אם יכולים להוציא את העולם למה צריך עשרה, ולמה לא סגי באחד].

ה' בספר דרכי חיים ושלום (הלכות שמחות, סימן תתר"מ) איתא, בצוואתו הקדושה ביקש [המנחת אלעזר זצ"ל] ליו"ח ואניש ותלמידיו לטבול טבילה אחת במקוה לטובת נפשו ורוחו ונשמתו (וע"ע לעיל בזה בראשית מכתב).

ו' בספר שבת בשבתו נזכר שח"ק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל [בעל דברי שלמה], בזמן שהרופא לא הרשה לו לאכול חמין מטעם בריאות, צוה לאחד שהשיב על שולחנו שיאכל בשבילו חמין בשבת קודש.

ויש להוסיף ע"ז מה שסיפר לי אחד מן המשמשים בקודש, שפעם אחת לא הרשה לו הרופא לאכול דגים, וציוה להגבאי שיאכל הדגים, והוא יכוון הכוונות והצירופים שצריכים לכוון בעת אכילת הדגים. וכך היה, ובשעה שאכל הגבאי את הדגים לא הרים עיניו ממנו, וראו בחוש שיש לו ענין עמוק בזה, ומי יבא בסוד קדושים.

הרי שגם ב"מצוה שבגופו" עשו צדיקים קדושים וטהורים שליח להוציאם ידי חובתם, וכאן הבן שואל, שהרי אנו יודעים שכל מה שעשו אבותינו ורבותינו יש לו מקור קדוש, אבל אף על פי כן, אנו רוצים לידע אם יש מי שיודע מקור לזה בדברי חז"ל בירושלמי או במדרש.

יתר התגובות בגליונות הבאים אי"ה